

„KellEgyCsomóKönyv”

A Kellegykönyv szolgáltatás az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltárban

„Mert milyen szép, hogy a könyvtári szubsztancia mentes bármiféle elfogultságtól annak megítélésében, hogy mi az emberi lényeg. Ha netán szöveg, ha netán könyvbe foglalt tudás lenne az, akkor a könyvtáros megmondja kereken, hogy minden könyv szóba jöhet, ami a könyvtárban van, mert mindegyikben vannak bölcsességek és számárságok elegeesen, áthárítva a posztumusz válogatás felelősségét rejtelmes tudósoknak [...]. Ha ez lehetséges, ha egyáltalán elgondolhatók az ilyen totális memóriák, akkor pusztán létük igazolja az ellentétes pólus, az egyéni könyvolvasás létjogosultságát.”¹
„Homo bibliothecus, homo democraticus?”²

2018 áprilisában indult el Kellegykönyv³ néven tanulás- és kutatástámogató szolgáltatásunk az ELTE Egyetemi Könyvtárban, mely már kidolgozásakor és kontextualizálásában is finom szemléletváltásra utalt a gyűjteménymenedzsmentben.⁴ A szolgáltatás jó gyakorlata a működtetését kísérő kommunikációs anyag révén e klasszikus könyvtári szolgáltatás a korábbiaktól eltérő interpretálhatóságát is előfeltételezheti: a tudásanyag, a tudományosság, a tudományos eredmények gyűjteményszervezői követések a *részvétel* paradigmája érvényesülhet. Az olvasói igények ilyen jellegű figyelembevétele a szolgáltatást a gyűjteménymenedzsment egyik különleges eszközévé teheti a közös értékörzés és értékhozzáadás formái között.

Tanulmányunk főcímét („KellEgyCsomóKönyv”) az egyik, a szolgáltatást ma már rendszeresen használó olvasónk közelmúltbeli leveléből kölcsönöztük. Ez a kissé közvetlen hangnemű, egy kutatótól származó vallomás jól érzékelteti, hogy e szolgáltatás működését – és annak részeként kommunikációját – alapvetően határozza meg az olvasói beszerzési javaslat és a szerzeményezési gyakorlat

¹ Konrád György: Író a könyvtárban. = Jelenkor, 48. évf. 2005. 7–8. sz. 734. p.

² Damien, Robert: Avant-propos. = Uő.: Bibliothèque et Etat. Paris, PUF. 1995. 20. p.

³ Kellegykönyv. <https://konyvtar.elte.hu/index.php/hu/egyetemi-konyvtar/szolgáltatások/kell-egy-könyv> (2022.10.26.)

⁴ Czinki-Vietorisz Gabriella: Dezideráta szolgáltatás bevezetése az ELTE Egyetemi Könyvtárban. = Hagyományok és kihívások V. Múlt és jövő. Országos Könyvtárszakmai Nap, 2016. Szerk. Szabó Panna – Székelyné Török Tünde. Budapest, ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár. 2017. 47–54. p.

összehangolása. A köz- és felsőoktatási könyvtárak a tudásmegosztás jelenkori demokratizálódásával, a könyvtárhasználók a digitális könyvtár demokratikus térré válásával különböző változásokon mennek keresztül, mely hatással van a könyvtári állományra, a gyűjteményi igényekre. A könyvtárosok – Ragnar Audunson generikus definíciójára tett javaslatával élve – „... olyan szakemberek, akik a tudás és kultúra szervezett digitális és/vagy fizikai gyűjteménye alapján előmozdítják a tanulással, tudásmegosztással és kulturális tapasztalatokkal kapcsolatos társadalmi folyamatokat.”⁵ A gyűjtemény (legyen szó hagyományos vagy nem hagyományos hordozóról) fontos eszköz, hogy a könyvtáros, illetve a könyvtár teljesíthesse küldetését.

Service desiderata

A Kellegykönyv⁶ lehetővé teszi az ELTE Egyetemi Könyvtárba⁷ érvényes olvasójeggyel rendelkező olvasók számára, hogy beszerzési javaslatot tegyenek az állományból hiányzó könyvekre.

Ilyen lehetőséget sok külföldi könyvtár biztosít. Egy mindössze néhány könyvadatra és a személyes elérhetőségre rákérdező űrlap kitöltését követően a kért könyv rövid időn belüli beszerzését, a könyvhöz való gyors hozzáférést, kölcsönözhetőséget ígérnek. Az angol, német, olasz, francia nyelvterületeken „dezideráta szolgáltatás” (*service desiderata*) stabilitását általában a kiszámíthatóbb anyagi erőforrások, a nagyobb költségkeret biztosítja, illetve a könyvek gyors megvásárlása és az adott könyvtártípus ritkábban bővülő vagy ritkábban változó gyűjtőköre. Magyarországon a Budapesti Corvinus Egyetem Szakirodalom-beszerzés nevű szolgáltatása hasonlít céljaiban a Kellegykönyvhöz: ők azonban honlapjukon az „oktatáshoz, kutatáshoz, tanuláshoz” kötelező vagy javasolt irodalomban és a kutatáshoz szükséges szakirodalomban határozzák meg a kérhető kiadványok körét.

Az Egyetemi Könyvtár Kellegykönyvének működése némiképp eltér a fentebb említett külföldi példáktól. Egyrészt a könyv beszerzésének gyorsaságát befolyásolja a közbeszerzési eljárás üteme. Miközben a könyvtárhasználók a dokumentumok igénylőiként arra kondicionáltak, hogy például egy, az amazon.com-ról történő rendelés esetén akár pár napon belül, e-book esetén pillanatokon belül hozzájuthatnak az adott kiadványhoz (nem is említve az adatbázisokban és egyéb online felületeken hozzáférhető szövegeket, dokumentumokat), addig a főként antikvár kiadású könyvek (köz)beszerzése és az azt kísérő adminisztráció miatt

⁵ Audunson, Ragnar: A közkönyvtárak mint demokratikus terek. = Szakmai ismeretek és készségek – átalakuló hivatás. Válogatott könyvtártudományi tanulmányok. Szerk. Barátné Hajdu Ágnes. Budapest, MKE. 2020. 13. p. <https://doi.org/10.46280/KOMPKONF.2020.Audunson>

⁶ A szolgáltatás neve Mándy Iván *A pálya szélén* című regényének filmes adaptációjából, a *Régi idők focijából* szállóigévé lett mondatra – Kell egy csapat! – allúzióval.

⁷ A szolgáltatás bevezetésekor szükségszerű okok miatt az a döntés született, hogy csak az Egyetemi Könyvtár gyűjteményét van lehetőségünk gyarapítani a könyvtári hálózaton belül.

a dokumentum igénylője akár néhány hétig is várhat a kért kiadványra. Másrészt a szolgáltatás számára állománygyarapítási keret áll rendelkezésre, amit éves szinten tartani kell, így a szerzeményezési döntésnek ez a szempont is részét képezi. Harmadrészt pedig a könyvtári feladatokat az Eötvös Loránd Tudományegyetemen az Egyetemi Könyvtári Szolgálat tagkönyvtárai egymással együttműködve végzik. Az Egyetemi Könyvtár és Levéltár Szerzeményezési Bizottsága a kérések megszavazásakor e hálózat gyűjtőköri megosztását is figyelembe veszi. Mindezeket a körülményeket szem előtt tartva kellett testre szabni a szolgáltatást.

A fizikai (papír)állomány felhasználói

Az olvasás és az interpretáció (kultur)technikája is állandó, gyors ütemű változásnak van kitéve, s míg a kíváncsiság, a tudásmegszerzés „»analóg« fázis[á]ban a tudás volt a középpontban, a digitális fázisban az információ kerül előtérbe”.⁸ E digitális fázis közös tere sokrétűen hat ki a hagyományos hordozók státuszára, és ezzel a könyvtárosság, és nem utolsósorban a könyvtárhasználók viszonyára a nyomtatott szöveghez mint kultúrahordozó médiumhoz. Ám a nyomtatott szöveg, a könyv – mint hagyományos hordozó – mellett más fejlődő, vele együtt élő paradigmák is jelen vannak, amelyek a fizikai példányokon kívül a könyvtári gyűjtemény részévé válnak.

A Kellegykönyv szolgáltatás, mely a nyomtatott könyvek rendelésére fókuszál, e paradigmák dinamikájában működik és kommunikál a felhasználókkal. Míg a hagyományosabb papíralapú hordozókon megjelenő dokumentumok (hírlapok, folyóiratok, könyvek) sokáig megkérdőjelezhetetlenül alapvető elemei voltak annak a – gyakorlatilag általuk létrehozott – társadalmi nyilvánosságnak, mely – az e módú tömegkommunikáció révén – arra kényszerítette a hatalmon lévőket „...hogya a tartalomért és döntéseik következményeikért felelősséget vállaljanak a nagyközönség előtt”,⁹ addig a digitalizálás e hagyományos eszközök átpozicionálását eredményező válságához vezetett. A könyvtárhasználók a kultúra e politikai rezsimejének pluralizmusában próbálnak tájékozódni és navigálni a különböző minőségű, nagy mennyiségű (sokszor feldolgozatlan) adat és érték között. Ez újrendezi a közkönyvtár, szakkönyvtár és felsőoktatási könyvtár(osság) szerepét e társadalmi nyilvánosságban. A könyvtári szakma marketingjét,¹⁰ társadalmi imázsát tekintve pedig komoly hangsúly helyeződik a szolgáltatások működtetése során az olvasói hajlandóság fenntartására a szolgáltatásmenedzsment eszközeivel.

⁸ Pál Dániel Levente: Tervezettség és demokratizálódás avagy az átalakuló medialitás bája. = *Alföld*. 64. évf. 2013. 10. sz. 65. p.

⁹ Audunson, Ragnar: i.m. 15. p.

¹⁰ Holma, Baiba: Hogyan menedzseljük a könyvtárosok kompetenciáiban történő változásokat, és hogyan fejlesszük a felsőoktatási tanulmányi programokat? = *Szakmai ismeretek és készségek – átalakuló hivatás. Válogatott könyvtártudományi tanulmányok*. Szerk. Barátné Hajdu Ágnes. Budapest, MKE. 2020. 23. p. <https://doi.org/10.46280/KOMPKONF.2020.Holma>

A gyűjteménymenedzsment, az állomány népszerűsítése felől szemlélve a fizikai formában hozzáférhető könyvtári könyv, elsősorban szakkönyv beszerzése (a gyűjtemény és a központi állomány igényén túl) „hibrid”¹¹ könyvtárat szolgál. Az Egyetemi Könyvtár Kellegykönyv szolgáltatása az oktatás fejlesztési irányának eleget téve, annak tendenciáit nyomon követve egyszerre felsőoktatási és országos nyilvános szakkönyvtárként felhasználói rétegeinek eltérő igényeit figyelembe veszi, s a gyűjteményszervezés e szolgáltatáson belüli lehetőségét a könyvtár *szolgáltatási rendszerén* belül végzi.

A dokumentumok tervszerű gyarapításában a deziderátalisták összeállításakor a könyvtár az olvasók javaslattevéleit korábban is szem előtt tartotta. Azonban az integrált könyvtári rendszerek, majd a meginduló digitalizálás más felhasználói attitűdöt kezdett kialakítani. Ma a feldolgozatlan adatmennyiség és a közösségi média hatókörében a civil tudomány, a *crowdsourcing* a nem passzív fogyasztó zsánerét állítja elő. Ezért a könyvtárnak tudatosítania kell egy szolgáltatás kiépítése és kommunikációs anyagának kialakítása során „a nyílt tudomány normatív ígéreteit”.¹²

A hangsúlyeltolódások megjelenései: az új honlap

A Kellegykönyv egy egyszerre felsőoktatási és országos nyilvános szakkönyvtárként működő intézmény szolgáltatási rendszerébe illeszkedik bele, és a virtuális térben igyekszik bevonni olvasóit a könyvtár analóg és nem analóg állományának használatába. A könyvtárak a „kutatás helyszínéeként és a múltból származó információk megőrző helyeiként is szolgáltak. Az új digitális technológiák megváltoztatták ugyan a dokumentumkezelés folyamatát, de a könyvtárak továbbra is fontos fizikai terek a tudományos kutatás számára. Az egyetemi könyvtárakban manapság olyan tanuló és információszerző köztereket alakítanak, ki, ahol a diákok, az oktatók és egyéb tanszéki dolgozók találkozhatnak és együtt dolgozhatnak.”¹³ E demokratizálódás a virtuális terekben is támogatásra lel, és a gyűjteményszervezés ilyen típusú lehetőségei az itt bemutatandó szolgáltatásban is több ponton tetten érhetők. A Kellegykönyv hiánypótló szerepet tölt be

¹¹ „A felsőoktatási könyvtár a fenti érdekellentétek közepette, a határozott felhasználói kört kiszolgálva működik úgynevezett hibrid könyvtárként, vagyis számos forrásból szolgáltatja az információt és építi szolgáltatásait: jól megfér egymás mellett a papír alapú könyv, a nyelvórákon használt audiovizuális DVD, illetve a szakirodalmi adatbázisok szolgáltatata elektronikus cikk.” Téglási Ágnes: A felsőoktatási könyvtárak fejlesztési irányai. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 50. évf. 2003. 9–10. sz. 383. p.; Továbbá a felhasználói érdekellentétek kapcsán a következő szakirodalom szempontjait emeljük a diskurzus terébe: Lőrincz Andrea: A könyvtár a felsőoktatás szolgálatában. = BGF Tudományos Évkönyv 2011: Útkeresés és növekedés. Szerk. Majoros Pál. Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola. 2014. 513–519. p.

¹² Z. Karvalics László: Az adatsilóktól a tudomány kontrollforradalmáig. = Magyar Tudomány, 169. évf. 2008. 3. sz. 359. p.

¹³ Drótos László: A könyvtárak mint a tudományos műveltség és a közösségi tudomány központjai. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 61. évf. 2014. 5. sz. 199. p.

a speciális feltételek között végbemenő, elsődlegesen az egyetem oktatási és kutatási igényeit kielégíteni kívánó könyvtár gyűjteményszervezésében.

A szolgáltatás korábban az elektronikus könyvtári katalógusunkban a bejelentkezést követően jelent meg a menüben. Véltetően emiatt sokan kölcsönzési kérés leadásaként értelmezték, így főként a beiratkozáskor és a személyes, közönségszolgálati kommunikáció során (pl. bizonyos dokumentum könyvtárközi kölcsönzésekor) merült fel, hogy a hiányzó kiadvány leadható beszerzési javaslatként. Az új honlap egyik menüpontjában helyet kapó szolgáltatást népszerűsítő kampány már ezeknek a nehézségeknek a kiküszöbölését is figyelembe vette (pl. magát a navigálást segítő videó is készült).

Az Egyetemi Könyvtár 2021. június 2-án elindított honlapján a távolról (is) használható szolgáltatások¹⁴ között a Kellegykönyvre kattintva egy rövid szöveges tájékoztatás nyújt eligazítást a tartalmáról és feltételeiről, valamint itt található a kérés leadásához kitöltendő űrlap.

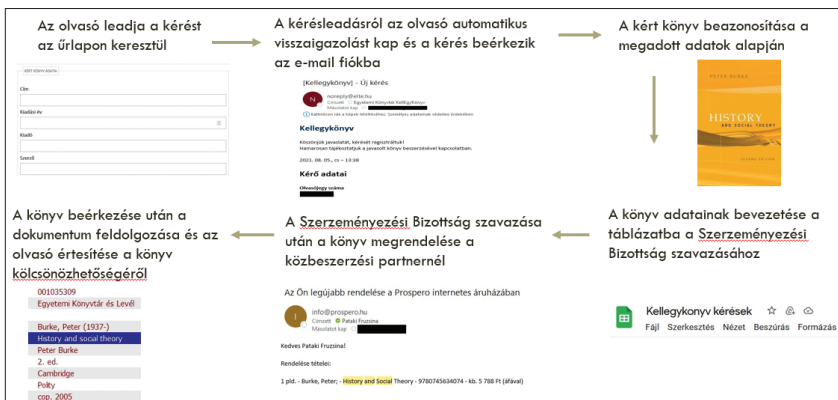
1. ábra: A dokumentumkérő űrlap

A megújult honlap egységesített megjelenéséhez igazodó, könnyen kitölthető űrlap olyan (kötelező és opcionális) adatokat kér, melyek a kiadvány egyértelmű azonosítását szolgálják. Érzékeny adatokat nem tartalmaz. Jelenleg a cím megadása és az igénylő e-mail címének megadása kötelező. Amennyiben a kiadvány nem beazonosítható, vagy mint fentebb említettük, felmerül a gyanú, hogy az olvasó kölcsönzési kérést adott fel, akkor e-mailen felvesszük vele a kapcsolatot.

¹⁴ ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár. Szolgáltatások. <https://konyvtar.elte.hu/hu/egyetemi-konyvtar/szolgaltatasok> (2022.10.26.)

A szerzeményezési folyamat tényezői

A 2. ábrán a szerzeményezési folyamat látható. Az olvasó az űrlapon keresztül leadja a kérését, majd a nyomtatvány elküldését követően azonnal kap egy visszajelző levelet. Ezzel egy időben megérkezik az értesítés a könyvtárhoz is, melyet a szolgáltatást kezelő munkatársak látnak. Az űrlapon megadott adatok alapján megtörténik a könyv beazonosítása, majd az adatokat bevezetik az erre a célra létrehozott, megosztott táblázatba a Szerzeményi Bizottság részére, hogy annak tagjai elbírálják a kérést. A Bizottság több könyvtári osztály szakembereiből áll, minden dokumentum beszerzéséről ők döntenek a könyvtárban. Amennyiben a kérés pozitív elbírást kap, elindul a rendelés a közbeszerzési partneren keresztül.

2. ábra: Szerzeményezési folyamat

A szolgáltatás megfelelő működtetésében az egyik legnagyobb kihívást a közbeszerzési kötelezettség jelenti. A szükséges adminisztráció időigényes, kitolja a beszerzés teljesítésének időpontját, emellett a könyvpiac folyamatos változása is sokszor kiszámíthatatlanná teszi a dokumentumok beérkezési idejét. A magyar kiadású könyvek esetén általában 2–4 hét, a külföldieknél pedig 6–8 hét a beszerzési idő, azonban a Brexit és a pandémia miatt ez akár még tovább is növekedhet.

A magyar nyelvű antikvár kiadású könyvek beszerzése hosszabb időt vesz igénybe a különböző szabályozásoknak való megfelelések miatt, így az időfaktor a szolgáltatás egyik kritikus pontja. A beszerzést befolyásoló információkat megosztottuk a szolgáltatás tájékoztató szövegében a felhasználókkal oly módon, hogy egyrészt közzétettük a vonatkozó dokumentumokat és érzékeltettük a szakmai szempontokat; másrészt csak bizonyos mértékben használtuk a szakmai lexicát (pl. gyűjtőkör), ám a használt fogalmakat kontextusba helyeztük.

Miután a dokumentum beérkezik a könyvtárba, állományba vesszük, fêlre tesszük az olvasó nevére és értesítjük a kölcsönözhetôvé válásról. (Ha nem szavazza meg a Bizottság a kérést, mert pl. nem tartozik az EKL gyűjtőkörébe, akkor

e-mailen értesítjük az olvasót, hogy nem kerül beszerzésre a könyv. Az elutasítás leggyakoribb okaira lentebb a kérések jellegének ismertetésekor térünk ki bővebben.)

Nyilvános(sá tett) gyűjtőkör

A szolgáltatás működtetésében az időfaktoron kívül a másik kritikus pont a könyvtár gyűjtőkörének megfelelő közzététele, hiszen a szolgáltatás működtetésében fontos, hogy az azt igénybe vevő felhasználó ismerje a gyűjtőkörben leírtakat, és azt akár laikusként is értelmezni tudja. Továbbá az Egyetemi Könyvtár az ELTE központi könyvtáraként, ennek a pozíciónak megfelelően a kellegykönyves kérésekkor figyelembe veszi az Egyetemi Könyvtári Szolgálat gyűjtőköri megoszlását is. A kommunikációban ezeket a szakmai szempontokat mint kommunikációs lehetőségeket kezeltük.

Mind a könyvtár új honlapjának kiemelt helyén (Rólunk/Gyűjtőkör), mind a távolról is elérhető szolgáltatások linkjéről megnyíló szolgáltatásleírás szövegében közzétettük a könyvtár Gyűjtőköri Szabályzatát, gyűjtőkörét. A *gyűjtőkör; gyűjtőköri megosztás* fogalmiságának bevezetésével és több megközelítésű vizuális megjelenítésével (ld. például 3. ábra) a könyvtári rendszer sokrétű működésének szükségszerűsége és együtttható erői fedhetőek fel. A Kellegykönyv a könyvtárhasználókkal közösen épített állomány gyarapítási módjaként tehát megkövetelte, hogy a honlapon elérhető legyen a dokumentum igénylője számára a gyűjtőköri megosztás. Így nem csak eseményeken vagy közművelődési programokon keresztül ismertethető meg a gyűjtemény jellege.

Magyar English

ELTE EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM Egyetemi Könyvtár és Levéltár

Könyvtár ~ Kutatástámogatás ~ Levéltár ~ Támogatás Savaria Örökség ~ ELTE Könyvtárak

RÓLUNK

A könyvtárról A könyvtár munkatársai Gyűjtőkör A könyvtár története

Érdekességek, ritkaságok Pro Bibliotheca Universitatis díj

GYŰJTŐKÖR

Az ELTE-n működő könyvtárak között egy úgynevezett gyűjtőköri megosztás van érvényben, melynek értelmében a különböző karokon működő könyvtárak és az Egyetemi Könyvtár és Levéltár gyűjteménye együttesen biztosítják az egyetemen oktatót és kutatót tudományos szakirodalomhoz való közvetlen hozzáférést.

E megállapodás alapján az Egyetemi Könyvtár és Levéltár a társadalom- és humántudományok, valamint a gazdaságtudomány területéről azokat a tudományos igényű műveket gyűjti magyar és idegen (elsősorban angol, német, francia) nyelven, melyek az aktuális tudományos kutatások mélységéhez igazodóan tárgyalják tartalmukat. Az ELTE Doktori Szabályzata értelmében az Egyetemi Könyvtár gyűjti az egyetemen működő doktori iskolákban megvédett disszertációkat. Szépirodalomból a magyar- és a világirodalom történetének jelentős alkotásait, a kortárs hazai és nemzetközi irodalom reprezentáns műveit gyűjtjük magyar nyelven.

Az Egyetemi Könyvtár és Levéltár gyűjtőkörét a Gyűjtőköri Szabályzat határozza meg. A Gyűjtőköri Szabályzat az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Levéltár Szervezeti és Működési Szabályzatának 3. függeléke.

3. ábra: A gyűjtőkör dokumentumai a honlapon

Abból a célból, hogy még érzékletesebbé, még átláthatóbbá tegyük a könyvtár által gyűjtött tudományterületeket, készült egy fókuszáltabb infografika is a felhasználók számára. Ez nem részletekbe menő (hiszen az Egyetemi Könyvtár és Levéltár Szervezeti és Működési Szabályzatának 3. függeléke, a Gyűjtőköri Szabályzat tartalmazza a minden részletre kiterjedő szakterületi felsorolást), de ennek ellenére a kérések, reklamációk kezelésekor egyértelmű hivatkozási pont.

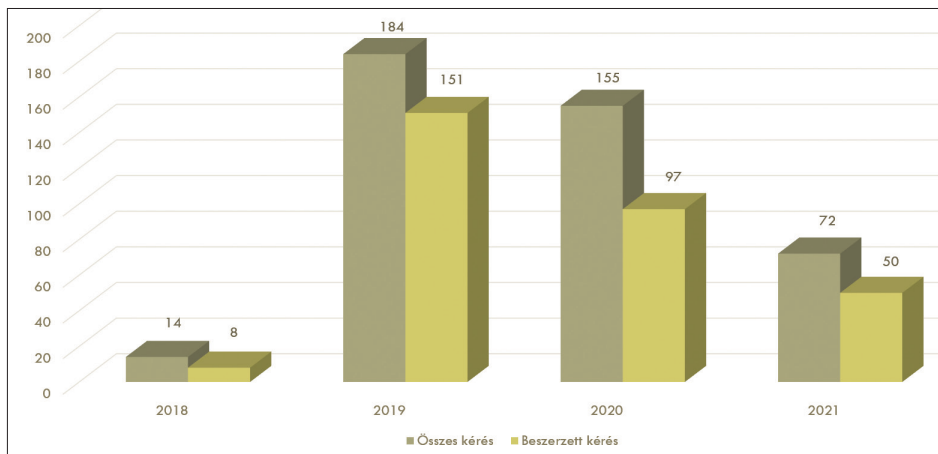
4. ábra: Az ELTE Egyetemi Könyvtár gyűjtőkörének infografikája¹⁵

A könyvtár gyűjtőköre azonban módosulhat, igazodik például a felsőoktatási intézmény képzési kínálatának változásaihoz. Nálunk bővülést hozott a Gazdálkodástudományi Intézet 2018-as megalakulása, amelynek – egy együttműködési megállapodás keretében – könyvtári feladatait az Egyetemi Könyvtár és Levéltár látja el (az Intézet 2021. augusztus 1-től karrá vált, így az EKL kari könyvtár is lett). Emiatt az Egyetemi Könyvtár gyűjtőköre bővült a Gazdaságtudományi Karon oktatott tudományterületekkel, a gazdaságtudománnyal, marketinggel, számvittel és statisztikával.

A szolgáltatás statisztikai mutatói

A könyvtárhasználók jelentős számú könyvet kértek a KellegyKönyvön keresztül annak bevezetése óta. A következőkben a szolgáltatás indulásától 2021. július 31-ig beérkezett kérések főbb jellemzőit ismertetjük.

¹⁵ Az infografikát készítette dr. Kulcsár Szabó Ernőné Gombos Annamária.

5. ábra: A leadott kérések és a beszerzett dokumentumok aránya

Az 5. ábrán az összes kérés látható. A fent megadott időintervallumon belül 425 kérés érkezett, melyből 306 könyvet szereztünk be. A 2019-es évben látszik az az időszak, amikor a szolgáltatás elkezdett felfutni. 2020-ban a pandémia a Kell-egy könyv forgalmát csak kis mértékben vetette vissza, mert a pár hónapos zárás után a könyv kölcsönzéssel együtt ismét működött.

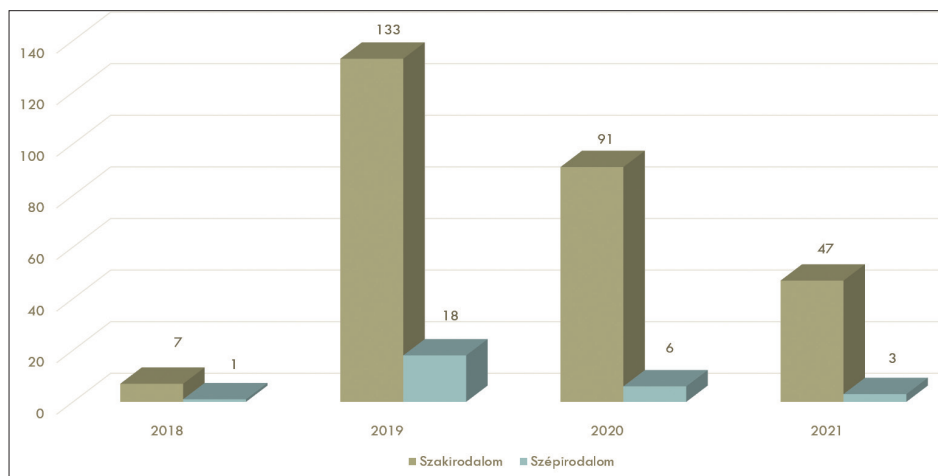
Szakirodalom és szépirodalom arányai

A kérések hatására elsősorban – a felsőoktatási könyvtártípusnak megfelelően – szakirodalommal bővül az állományunk, de kortárs szépirodalmi kérések is vannak (l. 6. ábra). Olyan művek kerültek így új fordításban vagy a megjelenésüket követően gyorsan állományba, mint például Sally Rooney *Normális emberek*, Szvetlana Alekszijejevics: *Nők a tűzvonalban*, Olga Tokarczuk: *Bizarr történetek* című műve.

Azonban a szépirodalmak osztályozása is szempont az elbírálás során. A Gyűjtőkori Szabályzat értelmében a könyvtár teljességre törekvően „a magyar és világirodalom klasszikus alkotásait, a kortárs hazai és nemzetközi szépirodalom reprezentáns műveit”¹⁶ gyűjti. Egy reklamáció során az olvasó a Labrisz Lesbikus Egyesület kiadásában megjelenő *Meseország mindenkié* c. könyv kapcsán éppen a kötet komoly politikai, majd társadalmi visszhangot kiváltó státuszára hivatkozott. Ha a könyvet az eredeti intenciójának megfelelően mesekönyvként kezeljük, a gyűjtőkori megosztás szerint a Tanító- és Óvóképző Kar könyvtárában van a helye. Továbbá sok szépirodalmi alkotást is vissza kell utasítanunk – a gyűj-

¹⁶ Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Levéltár Szervezeti és Működési Szabályzatának 3. függeléke. Az Egyetemi Könyvtár és Levéltár Gyűjtőkori Szabályzata. 3. § (1) b). 2. p. https://www.elte.hu/dstore/document/658/ELTE_SZMSZ_4dmell.pdf (2021. december 17.)

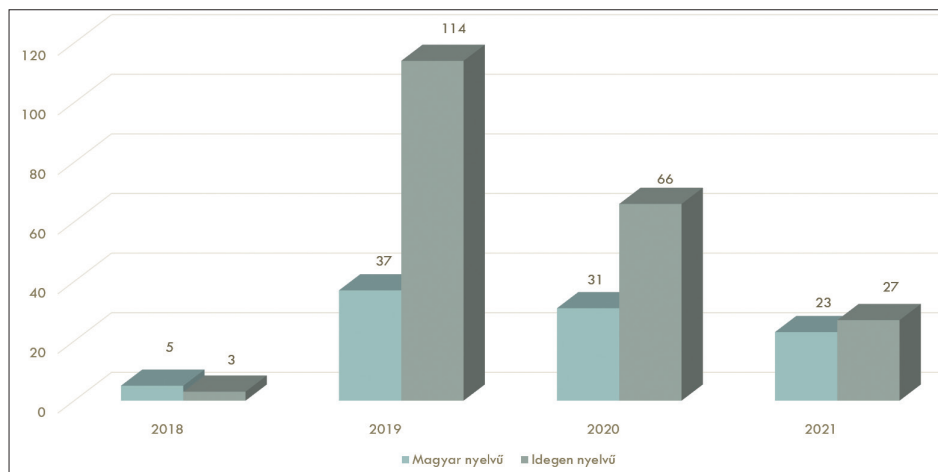
tőkörü határokat a legtöbbször mindazonáltal így is kiterjesztve –, mert a mi szempontjaink alapján az adott könyv közkönyvtári kategória.

6. ábra: Szakirodalmi és szépirodalmi kérések megoszlása

A beszerzett dokumentumok nyelvi megoszlása

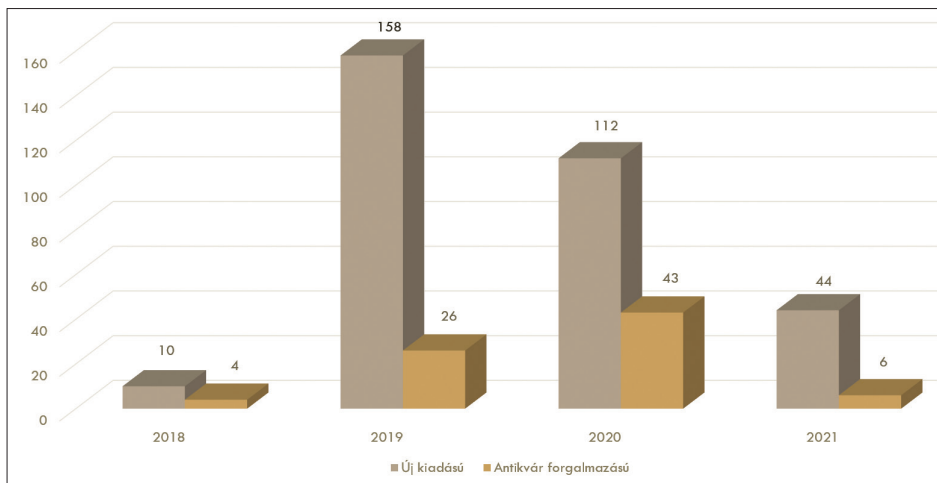
A 7. ábrán a beszerzett dokumentumok magyar és idegen nyelvű megoszlása látható. Ebben az értelemben is hiánypótló a szolgáltatás, hiszen a kért tudományos és felsőoktatásban használt dokumentumok elsősorban olyan nem magyar nyelvű szakirodalmak, amelyek nagyon kevés helyen vagy többnyire egyáltalán nem hozzáférhetők a hazai könyvtárakban, sem fordításban sem eredeti nyelven.

7. ábra: A beszerzett dokumentumok nyelvi megoszlása

Új kiadású és antikvár forgalmazású könyvek megoszlása

A közbeszerzési partnereken keresztül új kiadású, valamint antikvár forgalmazású könyveket is be tudunk szerezni. Tapasztalataink alapján olvasóink és kutatóink legtöbbször új kiadású könyvet kérnek, azonban antikvár forgalomban elérhető példányra is érkeznek kérések. Ennek két oka lehet: a könyvpiacón kurrens dokumentumként már nem elérhető, vagy csak antikváriumból lehet beszerezni.

8. ábra: Új kiadású és antikvár forgalmazású könyvek

A beszerzések korlátai és a reklamációk jellege

A nem teljesített kérések mögött a leggyakrabban a következő szerzeményezési szempontok vagy körülmények állnak:

- a kért dokumentum sem a közbeszerzési partnereken keresztül, sem antikvár forgalmazásban nem beszerezhető (például: Anthonioz, Stéphanie: *Qu'est ce que la sagesse?: De l'Orient ancien a la Bible*);
- a javasolt könyv nem tartozik az Egyetemi Könyvtár gyűjtőkörébe (például: Bremser, M. (szerk.): *Ötven kortárs koreográfus*, Baumeister, Roy F.: *Akaraterő*);
- a nyelv ad okot a visszautasításra: ha a kért könyv már megtalálható eredeti nyelven (vagy fordításban olyan műről, melynek eredeti nyelve nem az elsősorban gyűjtött világnyelvek valamelyike); valamint ha a mű már egy másik (világ)nyelven már elérhető az állományban (például: Levitsky, Steven – Zibblatt, Daniel: *How Democracies Die*);
- más hordozón elérhető a kiadvány: a javasolt mű adatbázisban vagy egyéb online formában fellelhető (például: Lerner, Mitchell: „*Mostly Propaganda in Nature*”: *Kim IL Sung, the Juche Ideology, and the Second*

War; vagy Herbrechter, Stefan: *Posthumanism: A Critical Analysis*, Walsh, Richard T.G. (szerk.): *A Critical History and Philosophy of Psychology: Diversity of Context, Thought, and Practice*).

Kutatási modelleket követő beszerzések

A diszciplínák fellazulnak, egyre több szempont érvényesül a kutatásokon belül, s ez a kért dokumentumok tudományterületi besorolásait tekintve is érzékelhető. A tudományági besorolások és a kutatás területét lefedő tárgyszavak – főként a társadalomtudományok területén – kirajzolják a kutatási területek, iskolák trendjeit.

A javaslatokra érzékenyebb határterületi tudományágakat jól illusztrálják a hiánypótló együtt dolgozás, a közösség potenciáljának eredményei. Így kerültek a szolgáltatásnak köszönhetően állományba olyan művek például a társadalomtudományok területéről, melyek többek között a politikaelmélet, államelmélet, társadalomelmélet, ideológiatörténet, kultúratudomány, művelődéstörténet, eszmetörténet, esztétika, illetve totalitarizmus, poszthumanizmus, gender, queer stb. fogalmiságát érintik. A továbbiakban következzen néhány példa a határterületi tudományágakba sorolható beszerzett könyvekből.

Politika-, állam- és társadalomelmélet:

- Brumann, Christoph – Schulz, Evelyn: *Urban Spaces in Japan: Cultural and Social Perspectives* (2014),
- Castells, Manuel: *Rupture: The Crisis of Liberal Democracy* (cop. 2019),
- Hobsbawm, Eric J.: *Globalisation, Democracy and Terrorism* (2014, cop. 2007),
- Rose, Louis: *Psychology, Art, and Antifascism: Ernst Kris, E. H. Gombrich, and the Politics of Caricature* (cop. 2016),
- Lankov, Andrei: *The Real North Korea: Life and Politics in the Failed Stalinist Utopia* (cop. 2015),
- Fritze, Lothar: *Anatomie des totalitären Denkens: Kommunistische und nationalsozialistische Weltanschauung im Vergleich* (2012),
- Horváth Márk: *Látomások a lefejezésről* (2017),
- Stearns, Peter N.: *Peace in world history* (2014).

Gender, queer:

- Ahmed, Sara: *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others* (2006),
- Braidotti, Rosi (szerk.): *Thinking Differently: A Reader in European Women's Studies* (2003),
- Harquail, Celia V.: *Feminism: A Key Idea for Business and Society* (2019),
- Butler, Judith: *Undoing Gender* (cop. 2004).

A fő gyűjtőkori területekről:

Vallástudomány:

- Tentler, Thomas N.: *Sin and confession on the Eve of the Reformation* (cop. 1977),
- Aquinói Szent Tamás; Tudós-Takács János (ford.): *A teológia foglalatata* I.-II. (2002).

Esztétika:

- Neumüller, Moritz (szerk.): *The Routledge Companion to Photography and Visual Culture* (2018),
- Hirsch, Robert: *Seizing the Light: A Social & Aesthetic History of Photography* (2017),
- Bacsó Béla: *Tapasztalat és esztétika* (2016).

Filozófia, kultúrtörténet:

- Horváth Márk – Lovász Ádám: *Látomások a lefejezésről: Georges Bataille filozófiája* (2017),
- Karamanolis, George E. (szerk.): *The Aporetic Tradition in Ancient Philosophy* (2019),
- Kerr, Fergus: *Theology after Wittgenstein* (cop. 1999),
- Heller Ágnes: *Szabadon élni* (2019),
- Smith, Justin E. H.: *Irrationality: a history of the dark side of reason* (2019).

Nyelvészet:

- Dörnyei Zoltán: *Research methods in applied linguistics* (2007),
- Saldanha, Gabrielav – O'Brien, Sharon; *Research methodologies in translation studies* (2014, cop. 2013),
- Brendler, Silvio (szerk.): *Cognitive Onomastics* (2016).

Gazdálkodástudomány:

- Kövesi János (szerk.): *Menedzsment és vállalkozásgazdaságtan* (2015),
- Horváth Dóra, Bauer András (szerk.): *Marketingkommunikáció - stratégia, új média, fogyasztói részvétel* (2013),
- Mankiw, N. Gregory: *Essentials of economics* (2018),
- Lámfalussy Sándor: *Financial Crises in Emerging Markets: An Essay on Financial Globalisation and Fragility* (cop. 2000),
- Świecka, Beata: *Financial Literacy and Financial Education* (2019),
- Lentner Csaba (szerk.): *Bankmenedzsment: bankszabályozás, pénzügyi fogyasztóvédelem* (2013),
- Alman, Edward I. – Hotchkiss, Edith – Wang, Wei: *Corporate Financial Distress, Restructuring, and Bankruptcy: Analyze Leveraged Finance, Distressed Debt, and Bankruptcy* (2019).

9. ábra. A beszerzett kérések tudományterületi keresztesződésai

Összegzés

E klasszikus könyvtári szolgáltatás, az olvasói beszerzési javaslattétel az ELTE Egyetemi Könyvtár Kellegykönyv szolgáltatásaként meg tudott újulni a távolról is elérhető szolgáltatások között. A Kellegykönyv, mely közbeszerzési eljárás keretei között, a gyűjtőkori megosztásnak is eleget téve működik, több száz szak- és szépirodalmi művel gyarapította a könyvtári állományt. Olyan, főként (idegen nyelvű) szegmenst fedtek le az olvasói kérések, melyek az egyetem ke-
retein belül folyó kutatások naprakész forrásai.

Rezümé

Az ELTE Egyetemi Könyvtárban 2018 áprilisában indult el a Kellegykönyv tanulás- és kutatástámogató szolgáltatás. A tanulmányban ennek jelenlegi működése kerül bemutatásra az eddigi eredményekből kiolvasható tanulságokkal. A szerzők ismertetik a kritikus pontokat, az olvasói kérések jellegét és a szerzeményezési gyakorlattal való összefonódások mentén felvetődő gyűjteményszervezési dilemmákat egy állami felsőoktatási

intézmény központi könyvtárában és országos nyilvános szakkönyvtárban, mely állományának gyarapítása során az Eötvös Loránd Tudományegyetem kari, tanszéki könyvtárainak gyűjtőköri megosztását is tekintetbe veszi. A tanulmány második felében néhány statisztikai mutatón keresztül bepillantást adnak többek között a kérések nyelvi megoszlásába, a szak- és szépirodalom arányába, valamint a diszciplínák fellazulásából adódó tudományterületi megosztásba. Összességében elmondható, hogy olyan, főként (idegen nyelvű) szakirodalmi szegmenst fednek le a kérések, melyek az egyetem keretein belül folyó kutatások naprakész forrásai. A könyvtáros pedig – élve az interakció lehetőségével –, közvetlenebb módon vonhatja be az olvasót a könyvtár kulturális diskurzusába.

„INeedLotsOfBooks” – The INeedABook service at the ELTE University Library and Archives

In April 2018, the ELTE University Library launched the INeedABook learning and research support service. The paper describes the current operation of this service and the lessons learned from the results so far. The authors describe the critical points of the service, the nature of readers' requests and the collection management dilemmas that arise along the interconnections with collection management practices in a higher education and public library that takes into account the collection sharing of the faculty and departmental libraries of Eötvös Loránd University in its collection development. In the second half of the paper, some statistical indicators provide insights into the linguistic distribution of requests, the proportions of specialist literature and fiction, and the disciplinary distribution resulting from the loosening of the disciplines, among other things. Overall, the library users' requests covered a mainly (foreign language) literature segment which is an up-to-date source of research within the university. The librarian, in turn, can use this interaction to involve the library user more directly in the cultural discourse of the library.

BAKONYI VERONIKA
gyűjteményszervező könyvtáros
ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár
ORCID: 0000-0001-8981-549X

PATAKI FRUZSINA
informatikus könyvtáros
ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár
ORCID: 0000-0002-6008-3536